

bro pa je vsem teknilo kislo mleko in maslo, ki so ga naredili na planini, na kateri so tudi bili mladi planinci.

Spremljevalci so lahko opazovali, kako otroci reagirajo na neznano pokrajino, kako si hitro pridobivajo izkušnje in kako previdno bosonogi otrok raziskuje kamniti blok, po katerem se je odločil plezati. Po mnenju nekaterih bi to lahko bile postaje na poti k odkrivanju dejavnosti, s katero se bodo ti ljudje morebiti ukvarjali vse življenje - plezanja. Pogoj je ta, da otroke v

začetku peljemo v gore tako, da imajo predvsem oni kaj od njih, da se v gorskem svetu zabavajo in da jih ne priganjamo s prisilo ali proti njihovi volji.

Film so presneli tudi na videokaseto, ki si jo lahko ogledajo tako v planinskih društvih kot starši, da bi zvedeli, kako naj svoje otroke navdušijo nad gorskim svetom.

Seveda pa je film samo izhodišče za marsikaj drugega: noben film ne more nadomestiti lastnih doživetij.

ZA DOBRO POČUTJE NAJ BI HODILI PRIMERNO OPREMLJENI V HRIBE

GORNIŠKA OBLAČILA

STONE GOLNAR

Danes z občudovanjem gledamo osvajalce najvišjih vrhov, ki so se v prvih desetletjih tega stoletja v suknjičih in pumparicah vzpenjali proti vrhu Everesta in drugih osemtisočakov. Suknjiči in hlače iz lodna (debela filcasta tkanina), živalske kože in krzna, volneni puloverji in bombažne vetrovke, srajce in majice so bila dolgo časa edina - bolj ali manj - dobra zaščitna oblačila obiskovalcev gora. Takrat še ni bilo specializiranih izdelovalcev gorniških oblačil.

Šele po drugi svetovni vojni so začeli izdelovati tkanine iz umetnih snovi, na primer iz najlona. Te tkanine imajo nekatere lastnosti, ki jih prej znane naravne tkanine niso imele. Najlon je bil za vodo nepropusten, seveda v obeh smereh. To pomeni, da se je pod vetrovko nabiral kondenz, ob dolgotrajnih padavinah pa je tkanina postala prepustna tudi za dež.

Za uporabo v razmerah z nizkimi temperaturami so začeli izdelovati puhovke. Med dve ali več plasti bombažne ali najlonske tkanine so natlačili gosji puh. Ta se je napihnil, vmesni zrak pa je služil kot dober izolator. Puhasto oblačilo je bilo uporabno le takrat, kadar je bilo suho. Premočen puh seje sprijel v kepe, plasti tkanine pa so se zlepile in tako izgubile izolacijsko vrednost.

V modi so bile tudi bombažne oziroma flanelaste srajce, ki so dobro vpijale pot, in bombažne majice s podobnimi lastnostmi. Slaba stran teh oblačil je bila, da jih je bilo potrebno premočene zamenjati, to pa je v neugodnih vremenskih razmerah lahko hudo neprijetno opravilo.

Ob koncu sedemdesetih let so razvili nekaj novih vlaken in tkanin iz umetnih snovi. Gosji puh so nadomestili z dakron holofilnimi vlakni, stkali so krzna iz umetnih vlaken in iz njih izdelovali termo jope in hlače, največji dosežek pa je bil prav gotovo iznajdba tkanine, ki je dihala in bila hkrati nepropustna za atmosferske padavine.

Že nekaj let je v svetu in pri nas nekaj proizvajalcev oblačil, ki so svojo proizvodnjo usmerili v izdelavo oblačil za gornike.

ZUNANJA ZAŠČITNA OBLAČILA

Oblačila, ki so jih začeli izdelovati iz goretaksa, so pomenila pravo revolucijo na področju športnih oblačil. Danes se pojavlja na desetine tkanin, ki naj bi imele podobne lastnosti in največkrat se je težko odločiti za pravo in najboljšo. Tkanine, ki imajo lastnost dihanja in hkrati zadrževanja vode, so dvo-ali triplastne. Zaščitna plast, ki je običajno na notranji strani ali vmes, je tkana zelo na gosto in ima na milijone drobnih por, skozi katere voda zaradi površinske napetosti ne more prodreti. Molekule vode, ki nastanejo ob potenju, se izločajo v obliki par in so tako majhne, da zlahka prodrejo skozi pore navzven. Ta oblačila tudi dobro ščitijo pred vetrom. Posebnost v izdelavi so lepljeni ali toplotno obdelani šivi, ki so za vodo neprepustni.

Pri nas so v zadnjem času začeli izdelovati tkanine, ki naj bi imele podobne lastnosti kot goretaks, na primer porotex ali kranteks, izdelujejo pa tudi oblačila iz uvoženih tkanin, kot so tetratex, adi-tex in helsapor.

Avtor članka je preizkušal izdelke iz porotexa, adi-texa in tetratexa, ki jih je mogoče dobiti pri nas, in bil nad njimi bolj ali manj razočaran. Pod vsemi naštetimi tkaninami se je namreč ob močnejšem dežju ali snegu nabrala vlaga, delno zaradi prepustnosti za padavine, delno pa zaradi potenja in slabega odvajanja vodnih par. Naši proizvajalci pa so tudi premalo domiselni pri krojenju vetrnih kompletov. Tako je zaradi varčnosti z materialom uporabnik prikrajšan za večjo udobnost in zaščito pred vetrom.

Po nekaterih virih daje zanesljivo zaščito le goretaks, po drugih virih pa se ob obilnih padavinah in potenju tudi pod to tkanino nabira kondenz. Največja razlika med goretaksom in

Praktično in udobno vrhnje oblačilo iz goreteksa

drugimi podobnimi tkaninami, ki jih izdelujejo pri nas, je predvsem v ceni. Vetrovka iz goreteksa, na primer, stane 300 do 500 DEM, približno toliko pa tudi vetrne hlače, pri nas pa stanejo podobni izdelki od 150 do 200 DEM. Uporabnikom priporočam izdelke iz debelejšje tkanine, ki je tudi bolj trpežna. Lastnosti goreteksa in drugih podobnih tkanin se sčasoma spremenijo - koliko in kako, je odvisno predvsem od uporabe.

TERMO JOPE IN PULOVERJI

Krznata iz umetnih snovi so počasi zamenjale druge tkanine, ki so imele podobne lastnosti, bile pa so lažje in so se hitreje sušile. Te tkanine imajo dobre izolacijske lastnosti in uspešno zadržujejo toploto, dihajo - torej prepuščajo vodne pare, so lahke in udobne. Pri nas je kar nekaj proizvajalcev oblačil iz omenjenih tkanin, na primer Univerzale Domžale, šiviljstvo AABS, Comtex in drugi. Preizkus izdelkov prvih dveh proizvajalcev je dal zelo ugodne rezultate. Oba izdelka sta imela vse opisane lastnosti. Tudi cena glede na uporabnost ni pretirana - od 50 do 100 DEM. Pri nas je mogoče dobiti tudi uvožene termo jope z enakimi lastnostmi, vendar po znatno višjih cenah.

VEDNO SUHO SPODNJE PERILO

Toplota, ki jo telo oddaja, se porablja tudi za izparevanje vlage, ki se zadržuje v mokrih oblačilih. Tako telo po nepotrebnem oddaja energijo. Neprijeten pa je tudi občutek, ki je znan vsakemu gorniku, ko nadene na premočeno spodnje perilo nahrbtnik. Kaj bi takrat dali, da bi lahko imeli na sebi suho perilo!

Posebno vedno suho spodnje perilo so pred gorniki uporabljali že drugi športniki, na primer smučarski tekači. Prvi takšni izdelki so bili tkani iz čiste sintetičke. To perilo je bilo v stiku s kožo, čez pa je prišla bombažna majica. Športnik je po potrebi menjaval le bombažne majice.

Podobno, vendar malo manj učinkovito je navadno sintetično smučarsko perilo, če ga oblečemo na kožo in damo čez bombažno majico.

Danes so šli v tekstilni industriji naprej in pričeli tkati dvoslojna pletiva. Notranja plast tega pletiva je iz polipropilena - torej sintetična, zunanja pa bombažna. Sintetični del prepušča vodne pare, ki jih vpija bombažna plast. Seveda pa zmožnost vpijanja ni neomejena. Ena od rešitev za povečanje zmožnosti vpijanja je, da damo čez to perilo še dodatno bombažno majico.

Pri nas je mogoče nabaviti dvoslojno spodnje perilo krojaštva Nunar iz uvožene tkanine exotex. Cena posameznih izdelkov v trgovini Montana znaša okoli 30 DEM. Perilo se je pri testiranju zelo dobro obneslo. Ob intenzivnem znojenju je ostala notranja plast praktično ves čas suha, zunanja pa je bila popolnoma premočena. Da bi bila oblačila učinkovitejša, se mora-jo tesno prilagati telesu.

Oblačila, ki jih zdaj uporabljajo gorniki, najbrž ne vplivajo neposredno na njihove dosežke, gotovo pa prispevajo k boljšemu počutju in ohranjanju zdravja.

V športni industriji pa bodo v prihodnosti težili k izboljšanju vseh naštetih lastnosti tkanin.

KJE JE MOGOČE KUPITI

Športna trgovina Montana, Podlubnik 72, 64220 Škofja Loka, ali St. Marie Aux Mineš 15, Trzič 64290 (izdelki iz porotexa in spodje perilo exotex).

Univerzale Domžale, tovarna - Kidričeva 4, prodajalna - Ljubljanska 85, 61230 Domžale (termo jope, vetrovke tetratex).

Oprema Kočevje, Tomšičeva, 61330 Kočevje (porotex).

Prodajalna šiviljstva AABS, Titov trg 25, 64000 Kranj (vetrni kompleti iz porotexa, termo hlače in jopiči husky).

Okus, Radlje, 62360 Radlje ob Dravi, izdeluje za Edelweiss (vetrni kompleti iz helsapora in adi-texa, termo jope in hlače, srajce iz tenke termo tkanine).